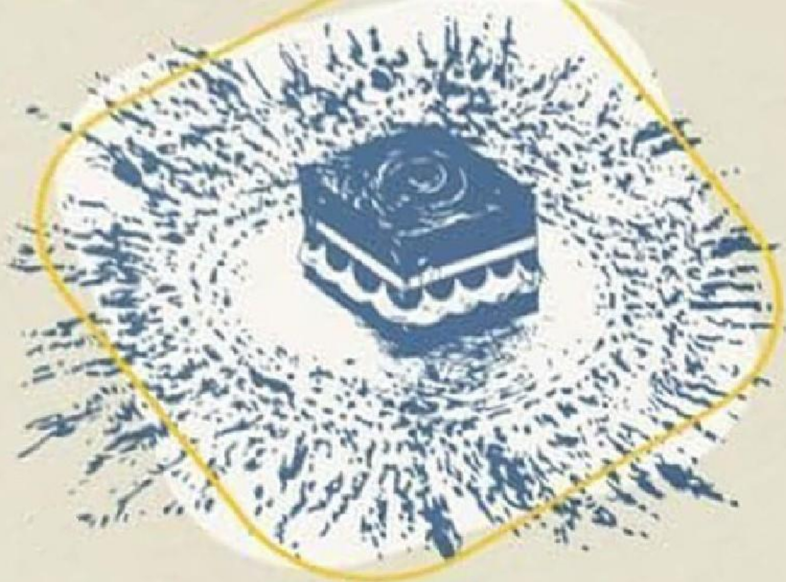

عومره

به بەڵگەی قورئان وسوننەت وئاساری سەلەف

پوختەکراوە لە کتێبی (مناسك الحج والعمرة في الكتاب والسنة وآثار السلف)

زانای فەرموودەناس

محمد ناصرالدين الألباني

پوختەکردن ووەرگێڕانی

عثمان أحمد حاتم

عـــومـــره

به به‌ڵگه‌ی قورئان وسوننه‌ت وئاساری سه‌له‌ف

عومره

به بەڵگەی قورئان وسوننەت وئاساری سەلەف

پوختەکراوە لە کتێبی (مناسك الحج والعمرة في الكتاب والسنة وآثار السلف)

زانای فەرموودەناس

محمد ناصرالدين الألباني

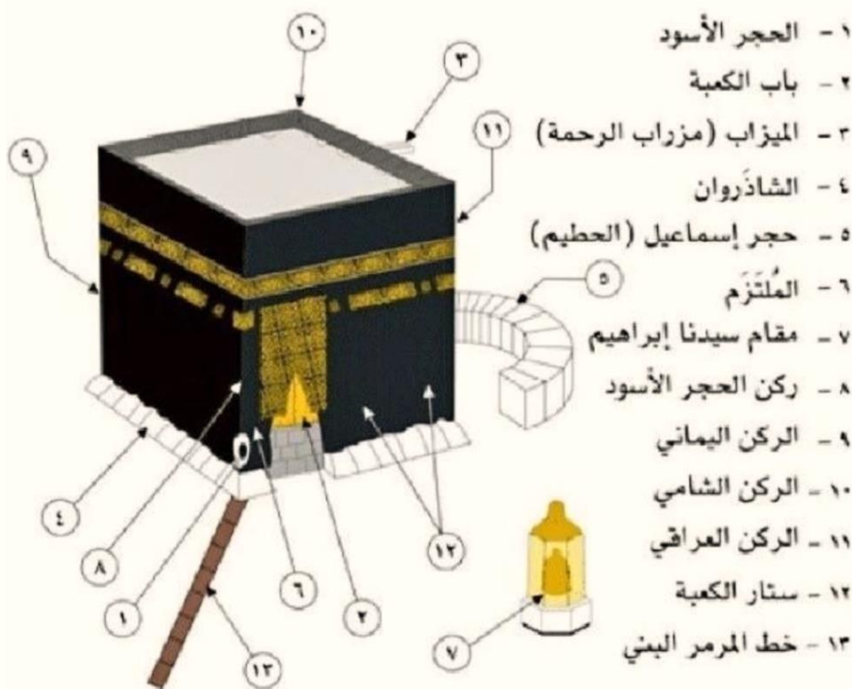
پوختەکردن ووەرگێڕانی

عثمان أحمد حاتم

شعبان – ١٤٤٣

قال الله ﷻ : ﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ ۚ ١٩٦﴾(البَقَرَة).

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قالَ : ((العُمْرَةُ إلى العُمْرَةِ كَفّارَةٌ لِما بَيْنَهُما ، والحَجُّ المَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزاءٌ إلّا الجَنَّةُ)).مُتَّفق عَلَيْهِ

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەكی وەرگێڕ

الحمد لله رب العالمين ، والصلاة والسلام على عبده ورسوله محمد بن عبدالله ، وعلى آله وأصحابه ومن سلك سبيله واهتدى بهداه إلى يوم الدين ؛ أما بعد:

ئەم نوسراوەم كورت وپوخت كردووە لە كتێبی (مناسك الحج والعمرة في الكتاب والسنة وآثار السلف)ی زانای فەرموودەناس محمد ناصرالدین الألبانی رَحِمَهُ ٱللَّهُ پاشان وەرمگێڕاوە ، لەبەر ئەوەی كتێبەكە بۆ باسی حەج وعومرە پێكەوە نوسراوە هەوڵمداوە حوكمی عومرەی لێ دەربهێنم وزۆرجار وشەی (عمرە)م لە نێوان دووكەواندا بەو شێوەیە زیاد كردووە ، ئەو كەسەی عومرە

به‌جێده‌هێنێت ئه‌گه‌ر ڕه‌چاوی خاڵه‌کانی ئه‌م نوسراوه بکات به وردی ، به‌و شێوه‌یه عومره‌که‌ی به‌جێهێناوه که له ئایه‌ته‌کانی قورئان وفه‌رمووده صه‌حیحه‌کانی پێغه‌مبه‌ری خودا ﷺ وئاساری سه‌له‌فدا هاتووه ، که ئه‌وه مه‌رجێکی قه‌بوڵ بوونی کرده‌وه‌یه موسڵمان چاو له پێغه‌مبه‌ری خودا ﷺ بکات وشوێنی بکه‌وێت ، ومه‌رجه‌که‌ی تر به ئیخلاصه‌وه ئه‌نجامدان ، ودوورکه‌وتنه‌وه‌یه‌تی له ڕیبا وبه‌رچاوی خه‌ڵك وبه ته‌نها ئه‌نجامدانی کرده‌وه له‌به‌ر خودا سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى .

عثمان أحمد حاتم
١٨ . شعبان . ١٤٤٣
٢١ . آزار . ٢٠٢٢

ئەنجامدانی ئەم کردارانە ئاساییە

پێویستە لەسەر بانگخواز کارئاسانی بکات بۆ خەڵك بەگشتی وبۆ حاجییان (عومرەکاران) بە تایبەتی ، چونکە ئاسانکاری بنەمایەکە لە بنەماکانی شەریعەی ئاسانی ئیسلام ، کە ئەوە زانراوە ، هەتاکو ئەوەی دەقێك نەبێت پێچەوانەی بێت ، ئەگەر دەقێك هەبوو ئاسانکاری بە ڕەئی دروست نییە ، ئەمە هەڵوێستی مامناوەندی دادگەرە کە پێویستە لەسەر هەموو بانگخوازێك وابەستەی بێت ، دوای ئەوە قسە ونارەزای خەڵك ئیعتباری نییە بڵێن : توندی کردەوە ، یان شلی کردەوە .

وهەندێ کردەوە هەیە دروستە ، بەڵام حاجییەکان (عومرەکاران) ئیحراج دەبن لە ئەنجامدانی لەبەر هەندێك فەتوا کە

هەندێك خەڵك داویانە وپێچەوانەی ئەو بنەمایە كە پێشتر ئاماژەی بۆ كرا ، بە پێویستم زانی تێبینییان لەسەر بدەم :

١ . خۆشۆردن ئەگەر بۆ لەشگرانیش نەبێت ، لەگەڵ دەست خستنە نێو قژ وسەریش دروستە ، چونكە ئەوە لە هەردوو صەحیحەكە وجگە لەوانیش لە پێغەمبەری خوداوە ﷺ جێگربووە لە فەرموودەی ئەبوئەیوبەوە رضي الله عنه .

٢ . خوراندنی سەر ئەگەر هەندێك تاڵە قژیشی لێ بكەوێت ، بە بەڵگەی ئەو فەرموودەی ئەبوئەیوب كە پێشتر ئاماژەم بۆ كرد ، وئەوە بۆچوونی شێخی ئیسلام ئیبن تەیمییە رحمه الله .

٣ . كەڵەشاخ كردن ئەگەر بە تاشینی مووی ئەو شوێنەش بێت كە كەڵەشاخەكەی بۆ دەكرێت دروستە ، چونكە پێغەمبەری خودا ﷺ كەڵەشاخی كردووە لە ناوەڕاستی سەری لە كاتێكدا

لە ئیحرامدا بووە ، وکەڵەشاخ بەبێ تاشینی ئەو شوێنە ناکرێت ، ئەوەش دیسان بۆچوونی ئیبن تەیمییەیە ، وحەنبەلییەکانیش ئەو بۆچوونەیان هەیە ، بەڵام فیدیەیان لەسەر ئەو کەسە واجب کردووە ، وبەڵگەیان نییە ، وڕەت دەکرێتەوە بەوەی پێغەمبەری خودا ﷺ کەڵەشاخی کردووە ، چونکە ئەگەر فیدیەی دابا ڕاوییەکە دەیگێڕایەوە ، بەڵام کە تەنها باسی کەڵەشاخ کردنی دەکات بەبێ باسی فیدیە ، بەڵگەیە لەسەر ئەوەی فیدیەی نەداوە ، ئەوەی صەوابە قسەکەی ئیبن تەیمییەیە .

٤ . بۆن کردنی ڕەیحانە ، ولادانی نینۆك ئەگەر شکا ئاساییە ، وکۆمەڵێك ئاسار لەسەر ئەوە هاتووە .

٥ . چوونە ژێر سێبەری چادر یان پۆشاك لەسەر سەری بەرز کرابێتەوە ، لەبەر ئەوەی جێگیربووە لە پێغەمبەری خوداوە ﷺ ،

وهەروەها سێبەرکردن به شتێك که هەڵبگیرێت که لـه کۆندا هەبووه ولەم سەردەمەش به چەتر وئۆتۆمبێل ئەگەر لـه ژوورەوه دابنیشێت ، وپێویست کردنی فیدیه توندییەکه بەڵگەی لەسەر نییه ، بەڵکو تێڕوانینی دروست جیاوازی ناکات لـه نیوان چادر که لـه سوننەتدا جێگیربووه وچەتر وهاوماناکانی ، ئەوه ڕیوایەتێکه لـه ئیمام ئەحمەدەوه وەك لـه (منار السبيل)(١/٢٤٦) هاتووه ، ئەوەی هەندێك کۆمەڵ ئەنجامیدەدەن لـه لابردنی سەقفی ئۆتۆمبیل توندی وڕۆچوونێکه خودای پەروەردگاری جیهان ڕوخسەتی پێنەداوه .

٦ . بەستنی ناوقەد به کەمەربەند ، بەستنی لـه کاتی پێویستدا ئاساییه ، وهەروەها لـه دەستکردنی ئەنگوستیلە وەك لـه هەندێك ئاساردا هاتووه ، ولـه دەستکردنی سەعات ، ولـه چاوکردنی چاویلکه ، ولـه ملکردنی جزدانی پارە ، هەموو ئەو شتانه دەچێته ژێر ئەو بنەمایەی باسکرا ، لـەگەڵ ئەوەی هەندێك فەرموودەی

پێغەمبەری خودا ﷺ وئاساری هاوەڵان بەڵگەیە لەسەری ، وخودا ﷻ دەفەرموێت : ﴿يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلْعُسْرَ ١٨٥﴾ (البَقَرَة).

واته : خودا ئاسانکاری بۆ ئێوه دەوێت ، وخودا نایەوێت حوکم وئاینتان لەسەر قورس وگران بکات ؛ وسوپاس وستایش بۆ پەروەردگاری هەموو دروستکراوەکان .

كاتی ئیحرامكردن

١ . سوننەتە بۆ ئەو كەسەی دەیەوێت حەج یان بە تەنها عومره ئەنجامبدات خۆی بشوات بۆ ئیحرام كردن ، ئەگەر ئافرەتیش بێت ولە سوڕی مانگانە یان زەیسانیشدابێت (الحیض والنفاس).

٢ . پاشان پیاو هەرپۆشاكێكی بوێت دەیپۆشێت كە لەسەر ئەندامەكانی لاشەی نەبڕابێت كە لای فەقیهەكان پێی دەڵێن : نەدووراو (غیر المخیط) ، پارچەیەك بۆ پۆشینی بەشی سەرەوەی لاشەی (رداء) وپارچەیەك بۆ پۆشینی بەشی خوارەوەی (إزار) ، یان هاوشێوەی ئەوانە دەپۆشێت ، ونەعل لە پێدەكات كە بریتییە لە هەموو ئەوەی لە پێدەكرێت بۆ پاراستنی پێیەكان ، وقولەپێكان دانەپۆشێت .

٣ . کڵاو وعەمامە وهاوشێوەیان کە ڕاستەوخۆ سەردادەپۆشێت لەسەر ناکرێت ، ئەمە بۆ پیاو ، بەڵام ئافرەت هیچ لە پۆشاکە شەرعییەکەی لەبەر داناکەنێت ، بەڵام نیقاب وپەچە ودەستەسڕ لەسەر ڕوخساری نابەستێت ودەستکێش لە دەست ناکات ، پێغەمبەری خودا ﷺ دەفەرموێت : ((لا يَلْبَسُ المُحْرِمُ القَمِيصَ ، ولا العِمامةَ ، ولا البُرنُسَ ، ولا السراويلَ ، وَلا ثَوْبًا مَسَّهُ وَرْسٌ وَلا زَعْفَرانٌ ، وَلا الخُفَّيْنِ إِلّا أَن لا يَجِد النَّعْلَيْن [فليلبَسِ الخُفَّينِ] ، وقالَ : لا تنتقِبُ المرأةُ المَحْرمة ولا تَلبسُ القُفّازَينِ)).

واتە : ئەو کەسەی لە ئیحرامدایە قەمیس وعەمامە وئەو کراسەی کڵاوەکەی لەگەڵ خۆیدایە وشەرواڵ لەبەر ناکات ، وهەروەها ئەو پۆشاکەی بۆنی وەرس وزەعفەرانی لێدرابێت ، وخوف لە پێ ناکات کەسێك نەبێت نەعلی دەست نەکەوێت

خوف له پێ بكات[1]، وفه‌رمووی : ئه‌و ئافره‌ته له ئیحرامدایه نیقاب ناكات وده‌ستكێش له ده‌ست ناكات .

ودروسته ئافره‌ت ڕوخساری داپۆشرێت به‌شتێك وه‌ك سه‌رپۆش وعه‌با ، ده‌یدات به‌سه‌ریدا ، وده‌یهێنێته خواره‌وه بۆ سه‌ر ڕوخساری ، ئه‌گه‌ر به‌ر ڕوخساریشی بكه‌وێت ، به‌ڵام له‌سه‌ری نایبه‌ستێت ، ئه‌وه بۆچوونی ئیبن ته‌یمییه‌یه رحمه الله .

٤ . وبۆی هه‌یه پۆشاكی ئیحرام پێش شوێنی دیاریكراو بۆ ئیحرام كردن (المیقات) له‌به‌ر بكات ، ئه‌گه‌ر له ماڵه‌كه‌ی خۆیشیه‌وه بێت ، پێغه‌مبه‌ری خودا صلى الله عليه وسلم وهاوه‌ڵانی به‌وشێوه‌یان كردووه ، وئه‌مه

(١). شێخی ئیسلام ئیبن ته‌یمیه له (منسك)كه‌یدا ده‌ڵێت : پێویست نیه له خوار قوله پێكانییه‌وه ببڕێت ، چونكه پێغه‌مبه‌ری خودا صلى الله عليه وسلم سه‌ره‌تا فه‌رمانی به بڕینی كرد ، پاشان دوای ئه‌وه له عه‌ره‌فات ڕوخسه‌تیدا به‌له پێكردنی شه‌رواڵ بۆ ئه‌و كه‌سه‌ی ئیزاری ده‌ست ناكه‌وێت ، وڕوخسه‌تیدا به‌له پێكردنی خوف بۆ ئه‌و كه‌سی نه‌عی ده‌ست ناكه‌وێت ، ئه‌وه بۆچوونی صه‌حیحی له‌و دوو مه‌زهه‌به‌ی زانایان هه‌یانه .

ئاسانكارییه بۆ ئه‌و كه‌سانه‌ی حه‌ج (عومره) به فڕۆكه به‌جێده‌هێنن ، وناتوانن پۆشاكی ئیحرام له میقاته‌وه له‌به‌ر بكه‌ن ، ده‌توانن به پۆشاكی ئیحرامه‌وه سه‌رفرۆكه‌كه بكه‌ون ، به‌ڵام پێش میقات ئیحرام ناكه‌ن به ماوه‌یه‌كی كه‌م نه‌بێت ، بۆ ئه‌وه‌ی میقات تێنه‌په‌ڕێنن وئیحرامیان نه‌كردبێت .

٥ . وبۆی هه‌یه لاشه‌ی چه‌ور وبۆن خۆش بكات به هه‌رجۆره بۆنێك كه ده‌یه‌وێت ، بۆنی هه‌بێت وڕه‌نگی نه‌بێت جگه له ئافره‌ت كه بۆن خۆشكردنیان ڕه‌نگی هه‌یه وبۆنی نییه ، هه‌موو ئه‌مانه پێش ئه‌وه‌ی نییه‌تی ئیحرام بهێنێت له میقات ، دوای ئه‌وه حه‌رام ده‌بێت.

ئیحرام کردن ونییەت هێنانی

٦ . ئەگەر گەیشتە میقات واجبە لەسەری ئیحرام بكات ، وبە تەنها نییەتی دڵ بەس نییە ، کە ویستی حەج (یان عومرەی) هەبێت ، چونکە لەو کاتەوە لە وڵاتی خۆی دەرچووە نییەتەکەی لە دڵدا هەبووە ، بەڵکو پێویستە گوتەیەك یان کردارێك بكات بۆ ئەوەی ئیحرام بكات ، ئەگەر تەلبییەی کرد ونییەتی ئیحرامی هەبێت ئیحرامەکەی بە کۆڕا دادەمەزرێت .

٧ . بە زمانی هیچ شتێك ناڵێت پێش تەلبییە کردن ، وەك ئەوەی دەڵێن : پەروەردگارا من دەمەوێت حەج یان عومرە بەجێ بهێنم بۆمی ئاسان بکە ولێم وەربگرە ... لەبەر ئەوەی لە پێغەمبەری خوداوە ﷺ نەهاتووە ، وئەمە وەك بە زمان گوتنی نییەتە لە

دەستنوێژ ونوێژ ورِۆژوو ، هەموو ئەوانە لە بیدعە داهێنراوەكانن ، وزانراوە پێغەمبەری خودا ﷺ دەفەرموێت : ((...فإنَّ كلَّ محدثةٍ بدعةٌ وكلَّ بدعةٍ ضلالةٌ وَكلُّ ضلالةٍ في النّارِ)).

واتە : بێگومان هەموو داهێنراوێك بیدعەیە وهەموو بیدعەیەك گومرِاییە ، وهەموو گومرِاییەك لە ئاگردایە .

شوێنەکانی ئیحرام کردن (میقاتەکان)

٨ . شوێنەکانی ئیحرام کردن پێنج شوێنن : (زوالحولەیفە ، وجوحفە ، وقەرنی مەنازل ، ویەلەملەم ، وزاتی عرق) ئەو شوێنانە بۆ خەڵکەکەی خۆی وئەو کەسانەیە بەوێدا تێدەپەڕن کە خەڵکی ئەو شوێنانەنین ، بۆ ئەو کەسەی ویستی حەج یان عومرەکردنی هەبێت ، وهەرکەسێك ماڵی لەو شوێنانە نزیکتربوو لە مەککەوە لە ماڵەکەی خۆیەوە تەلبییە دەکات ، وخەڵکی شاری مەککە لە مەککەوە تەلبییە دەکەن .

زوالحولەیفە : شوێنی تەلبییەکردنی خەڵکی مەدینەیە ، کە گوندێکە شەش یان حەوت میل لە مەدینەوە دوورە ، ودوورترین شوێنی ئیحرام کردنە لە مەککەوە ، لە نێوانیاندا دە قۆناغ کەمتر

یان زیاتر هەیە بەپێی جیاوازی ڕێگاکان ، چونکە بۆ مەککە چەند ڕێگەیەك هەیە ، ئەوە بۆچوونی شێخی ئیسلام ئیبن تەیمییەیە ، وپێی دەگوترێت شیوی عەقیق (وادي العقيق) ، ومزگەوتەکەی پێی دەگوترێت : (مزگەوتی الشجرة) ، وبیرێکی تێدایە خەڵکی نەفام پێی دەڵێن : بیری عەلی ، لەبەر ئەوەی گومانیان وایە عەلی رضي الله عنه شەڕی لەگەڵ جندا کردووە لەو شوێنە ، کە درۆیە .

جوحفە : گوندێکە ماوەی نێوانی ومەککە نزیکەی سێ قۆناغە ، وشوێنی ئیحرامکردنی ئەهلی شام ومیسر وئەهلی مەدینەیە ئەگەر لە ڕێگەیەکی ترەوە بڕۆن بۆ مەککە ، ئیبن تەیمییە دەڵێت : شوێنی ئیحرامکردنی ئەو کەسانەیە لە لای ڕۆژئاواوە حەج (عومرە) دەکەن کە ئەهلی شام ومیسر وناوچەکانی تری ڕۆژئاوا دەگرێتەوە ، کە ئەمڕۆ کەلاوەیە ، لەبەر ئەوە خەڵك لە شوێنێك پێش ئەوە ئیحرام دەکەن پێی دەگوترێت "رابغ".

قەرنی مەنازل : وپێی دەگوترێت (قرن الثعالب) ماوەی ڕۆژوو وشەوێك لە مەككەوە دوورە وشوێنی ئیحرام كردنی ئەهلی نەجدە .

یەلەملەم : شوێنێكە دوو شەو ڕێگا لە مەككەوە دوورە ، ونێوانیان نزیكەی سی میلە ، وشوێنی ئیحرامكردنی ئەهلی یەمەنە .

وزاتی عرق : شوێنێكە لە بیابان ، وسنوری جیاكەرەوەی نێوان نەجد وتهامەیە ، دووری نێوان ئەم شوێنە ومەككە چل ودوو میلە ، وشوێنی ئیحرام كردنی ئەهلی عێراقە .

٩ . ئەگەر ویستی ئیحرام بكات دەڵێت : ((لبيك اللَّهمَّ بعمرة)).

مه‌رجدانان

١٠ . ئه‌گه‌ر ویستی ته‌لبییه‌که‌ی مه‌رجدار ده‌كات لای په‌روه‌ردگاری له‌ ترس ئه‌وه‌ی شتێك بێته‌پێش له‌ نه‌خۆشی یان ترس ، وئه‌وه‌ی كه‌ پێغه‌مبه‌ری خودا ﷺ فێری كردوون ده‌یلێت : ((اللَّهمَّ مَحِلِّي حيثُ حبَسْتَني)) ، ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی كرد ، وڕێگیری لێكرا یان نه‌خۆشكه‌وت ، دروسته‌ بۆی له‌ ئیحرام ده‌ربچێت وحه‌ڵاڵ بێته‌وه‌ له‌ حه‌ج یان عومره‌كه‌ی ، وسه‌ربڕینی ئاژه‌ڵ ، وحه‌ج كردنی له‌ ساڵی ئاینده‌ له‌سه‌ر نییه‌ ، ئیللا ئه‌گه‌ر حه‌جی فه‌رزی ئیسلامی له‌سه‌ربێت ئه‌وكاته‌ پێویسته‌ قه‌زای بكاته‌وه‌ .

١١ . ئیحرام كردن هیچ نوێژێكی تایبه‌تی نییه‌ ، به‌ڵام ئه‌گه‌ر پێش ئیحرام كردن كاتی نوێژی به‌سه‌ردا هات ، ونوێژی كرد پاشان دوای نوێژه‌كه‌ی ئیحرام بكات ، پێغه‌مبه‌ری خودا ﷺ له‌و كرده‌وه‌دا پێشه‌نگییه‌تی ، چونكه‌ دوای نوێژی نیوه‌ڕۆ ئیحرامی كردووه‌ .

نوێژکردن لە شیوی عەقیق

١٢ . هەرکەسێك شوێنی ئیحرام کردنی زوالحولەیفە بوو سوننەتە لە شیوی عەقیق نوێژ بکات نەلەبەر تایبەت بوونی بە ئیحرام کردن ، بەڵکو لەبەر تایبەتی شوێنەکە وبەرەکەتی ، بوخاری لە عومەرەوە ﵁ ڕیوایەتی کردووە دەڵێت : ((سَمِعْتُ رسولَ الله ﷺ بوادِي العَقِيقِ يقولُ : أَتانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِن رَبِّي ، فَقالَ : صَلِّ في هذا الوادِي المُبارَكِ ، وقُلْ : عُمْرَة في ، وفي رواية : عُمْرَة وحَجَّةٍ)).

واتە : گوێم لە پێغەمبەری خودا ﷺ بوو لە شیوی عەقیق دەیفەرموو : ئەمشەو کەسێك هات بۆ لام لە پەروەردگارمەوە وفەرمووی : نوێژ بکە لەم شیوە پیرۆزە ، وبڵێ : ((عُمْرَة في حَجَّةٍ)) ولە ڕیوایەتێکدا : ((عُمْرَة وحَجَّةٍ)).

وئیبن عومەر رضي الله عنهما ((عَنِ النبيِّ ﷺ : أنَّه رئي ، وفي رواية : أُرِيَ وهو مُعَرَّسٍ بذِي الحُلَيْفَةِ ببَطْنِ الوادِي ، قِيلَ له: إنَّكَ ببَطْحاءَ مُبارَكَةٍ)).

واتە : لە پێغەمبەری خودا ﷺ دەگێڕێتەوە کە بینی ، یان پیشانیدرا ، لە کاتێکدا لە زولحولەیفە لە ناوجەرگەی شیوەکە لەگەڵ کاروانەکەی پشوویدابوو ، پێی گوترا : بێگومان تۆ لە پانتایی شیوێکی موبارەکدایت .

تەلبیەکردن ودەنگ بەرز کردنەوە

١٣ . پاشان ڕوو دەکاتە قیبلە بەپێوە تەلبیە بە عومرە دەکات ودەڵێت : ((لبيك اللَّهمَّ بعمرة)).

١٤ . وتەلبیە دەکات بە تەلبیەی پێغەمبەری خودا ﷺ :

أ . ((لبيكَ اللهمَّ لبيكَ ، لبيكَ لا شريكَ لكَ لبيكَ ، إنَّ الحمدَ والنعمةَ لكَ والملكَ لا شريكَ لكَ))، وهیچی تری بۆ زیاد نەدەکرد.

ب . و((لبَّيكَ إلهَ الحقّ)) لە تەلبیەی پێغەمبەری خودا ﷺ بوو.

١٥ . وابەستە بوون بە تەلبیە کردنی پێغەمبەری خودا ﷺ باشترە ، ئەگەرچی زیادکردنی دروستە ، لەبەر ئەوەی پێغەمبەری

خودا ﷺ ئیقراری خەڵکی کردووە کە زیادەیان کردووە لە تەلبیەدا ودەیانگوت : (لبَّيْكَ ذا المَعارِجِ ، لبَّيْكَ ذا الفواضِلِ).

وئیبن عومەر رضي الله عنهما لە تەلبیەدا ئەمەی زیاد دەکرد : (لبَّيْكَ وسعديْكَ ، والخيرُ بيديْكَ ، والرَّغْباءُ إليكَ والعملُ).

١٦ . وفەرمان دەکرێت بەو کەسەی تەلبیە دەکات دەنگی بەرز بکاتەوە بە تەلبیە کردن ، لەبەر ئەو فەرموودەی پێغەمبەری خودا ﷺ کە دەفەرموێت : ((أتاني جبريلُ فأمَرني أنْ آمُرَ أصحابي ومَنْ مَعي أن يرفَعوا أصواتَهم بالتلبيةِ)).

واتە : جبریل عليه السلام هات بۆ لام فەرمانی پێکردم کە فەرمان بە هاوەڵانم وئەوکەسانە بکەم لەگەڵمدان دەنگیان بە تەلبیەکردن بەرز بکەنەوە .

لەبەر ئەوە هاوەڵانی پێغەمبەری خودا ﷺ لە حەجەکەیدا لە کاتی تەلبیەکردندا بە هاوارکردن هاواریان دەکرد ، بۆیە ئەبوحازم دەڵێت : کاتێك ئیحرامیان بکردایە نەدەگەیشتنە (الروحاء) دەنگیان گڕدەبوو ، وبە بەڵگەی ئەو فەرموودەیەی کە پێغەمبەری خودا ﷺ دەفەرموێت : ((**كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلى مُوسى** عليه السلام **هابِطًا مِنَ الثَّنِيَّةِ ، وله جُؤارٌ إلى اللهِ بالتَّلْبِيَةِ**)).

واتە : وەك ئەوەی دەڕوانمە پێغەمبەر موسا عليه السلام لە ڕێگایەك لە شاخێکەوە دادەبەزێت ، ودەنگی بە تەلبیەکردن بۆ لای خودا سبحانه وتعالى بەرز دەکاتەوە .

١٧ . وئافرەتانیش لە دەنگ بەرز کردنەوە بۆ تەلبیە کردن وەك پیاوانن لەبەر گشتگیری دوو فەرموودەیەی پێشوو ، دەنگیان بەرز دەکەنەوە ئەگەر لە فیتنە نەترسن ، ولەبەر ئەوەی عائیشە رضي الله عنها

دەنگی بەرز دەكردەوە وپیاوانیش دەیان بیست ، ئەبو عەتییە رَحِمَهُ ٱللَّهُ دەڵێت : گوێم لە عائیشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا بوو دەیگوت : (**إنِّي لَأعلَمُ كيْفَ كانَتْ تَلبيةُ رسولِ اللهِ ﷺ ، ثم سَمِعتُها تُلبي بَعْدَ ذَلكَ : لبَّيكَ اللَّهمَّ لَبَّيكَ...إلخ**).

واتە : گوێم لە عائیشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا بوو دەیگوت : من دەزانم پێغەمبەری خودا ﷺ چۆن تەلبیەی دەكرد ، پاشان گوێم لێ بوو دوای ئەوە دەیگوت : (**لبَّيكَ اللَّهمَّ لَبَّيكَ...**).

وقاسمی كوڕی محمد رَحِمَهُ ٱللَّهُ دەڵێت : (**خرجَ معاويةُ ليلةَ النَّفرِ فسمعَ تلبيةٍ ، فقالَ : مَنْ هذا ، قالُوا : عائشةُ أُمَ المؤمنين رضي الله عنها اعتمرَتْ مِن التَّنعيمِ فُذكر ذلِكَ لعائشةَ رضي الله عها فقالَتْ : لو سألَنِي لأخبرْتُه**).

واته : موعاویه رضي الله عنه ئەو شەوەی بەیانییەکەی خەڵك بە لێشاو لە میناوە دەچن بۆ مەککە دەرچوو ، دەنگی تەلبییەکردنی بیست ، گوتی : ئەمە کێیە ؟ گوترا : عائیشەی دایکی باوەڕدارانە رضي الله عنها ، لە تەنعیمەوە عومرەی کردووە ، ئەوەیان بۆ عائیشە رضي الله عنها گێڕایەوە ، گوتی : ئەگەر پرسیاری لێکردبام ، باسی ئەوەم بۆ دەکرد .

١٨ . وپەیوەست دەبێت بە تەلبییە کردنەوە چونکە لە دروشمی حەجە (عومرە) ، ولەبەر ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەری خودا ﷺ دەفەرموێت : ((ما مِن ملبٍّ يلبِّي إلّا لبّى ما عن يمينِهِ وعن شمالِهِ من شجَرٍ وحجَرٍ حتّى تنقطعَ الأرضُ من هنا وَهنا - يعني - عن يمينِهِ وشمالِهِ)).

واته : هیچ کەسێك نییە تەلبیە بکات ، ئیللا دار وبەرد لای چەپ وڕاستیەوە تەلبیە دەکەن ، وبەتایبەت هەرکاتێك سەرکەوێتە

سەربەرزییەك یان خواربێتەوە بۆ شیوێك ، بە بەڵگەی ئەو فەرموودەی پێشو : ((كَأَنِّي أَنْظُرُ إلى مُوسى ﷺ هابِطًا مِنَ الثَّنِيَّةِ ، وله جُؤارٌ إلى اللهِ بالتَّلْبِيَةِ)).

ولە فەرموودەیەكی تردا : ((كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ إذا انْحَدَرَ فِي الوادِي يُلَبِّي)).

واتە : وەك ئەوەی تێیدەڕوانم ، لە شیوێك خوار دەبێتەوە وتەلبیە دەكات .

١٩ . وبۆی هەیە تەلبیە و(لا إلـه إلا الله) تێكەڵ بكات ، لەبەر ئەو گوتەی ئیبن مەسعود رضي الله عنه كە دەڵێت : ((لقد خَرجتُ معَ رسولِ اللَّهِ ﷺ فما ترَكَ التَّلبيةَ ..... إلّا أن يخلِطَها بتَكبيرٍ أو تَهليلٍ)).

واتە : لەگەڵ پێغەمبەری خودا ﷺ دەرچووم تەلبیە كردنی واز لێ نەهێنا .... هەتاكو تەلبیەی لەگەڵ تەهلیل تێكەڵ نەكردایە .

٢٠ . ئەگەر گەیشتە حەرەمی مەککی ومالّەکانی شاری مەککەی بینی وازدەهێنێت لە تەلبییە کردن ، بۆ ئەوەی دەستی بەتالّ بێت وسەرقالّی کردەوەکانی تر بێت .

خۆشۆردن بۆ چوونە نێو مەككە

٢١ . وهەركەسێك ئاسان بوو خۆی بشوات پێش ئەوەی بچێتە مەككەوە ، باخۆی بشوات وبە ڕۆژ بچێتە ژوورەوە بۆ نێو شاری مەككە ، وەك شوێنكەوتن بۆ پێغەمبەری خودا ﷺ .

٢٢ . ولای سەرەوە بچێتە ژوورەوە كە ئەمڕۆ (باب المعلاة)ی لێیە ، چونكە پێغەمبەری خودا ﷺ لە ڕێگای بەرزی (كداء) كە دەڕوانێتە سەرگۆڕستانەكە چووەتە نێو مەككەوە ، ولە دەرگای (بنو شيبة)وە چووەتە ژوورەوە بۆ مزگەوت ، چونكە ئەمە نزیكترین ڕێگایە بۆ بەردە ڕەشەكە .

٢٣ . وبۆی هەیە لە هەررێگایەکەوە بچێتە ژوورەوە بۆ نێو مەککە ، لەبەر ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەری خودا ﷺ کە دەفەرموێت : ((كلُّ فِجاجِ مكةَ طريقٌ ومَنْحَرٌ)).

واتە : هەموو رێگاکانی مەککە رێگای چوونە ژوورەوە وشوێنی سەربڕینی ئاژەڵانە .

ولە فەرموودەیەکی تردا دەفەرموێت : ((مكَّةُ كلُّها طريقٌ : يدخلُ من ههنا ويخرجُ من هَهُنا)).

واتە : مەککە هەمووی رێگایە ، لێرەوە دەچێتە ژوورەوە ، ولێرەوە لە شار دەردەچێت .

٢٤ . ئەگەر چوویتە ژوورەوە بۆ مزگەوت بیرت نەچێت پێی ڕاستت پێش بخەیت وبڵێیت : ((اللَّهمَّ صلِّ على محمَّدٍ وسلَّم ، اللَّهمَّ افتح لي أبوابَ)).

یان : ((أعوذُ باللهِ العظيمِ ، وبوجهِهِ الكريمِ ، وسلطانِهِ القديمِ منَ الشيطانِ الرجيمِ)).

٢٥ . ئەگەر کەعبەی بینی ویستی دەستەکانی بەرز دەکاتەوە ، لەبەر ئەوەی جێگیر بووە لە ئیبن عەباسەوە رضي الله عنهما .

٢٦ . ولە پێغەمبەری خوداوە ﷺ دوعایەکی تایبەت جێگیر نەبووە ، دەپاڕێتەوە بەوەی ئاسانە بۆی ، وئەگەر پاڕایەوە بەو پاڕانەوەی عومەر رضي الله عنه باشە : (اللَّهمَّ أَنت السَّلامُ ومنك السَّلامُ فحيِّنا ربَّنا بالسَّلامِ) ، لەبەر ئەوەی جێگیربووە لێیەوە .

تـەواف

٢٧ . پاشان دەستپێشخەری دەكات بۆ چوون بۆ لای بەردە ڕەشەكە ، وڕووی تێدەكات و(الله أكبر) دەخوێنێت ، و(بسم الله) خوێندن پێش (الله أكبر)ەكە به صەحیحی لـه ئیبن عومەرەوە رضي الله عنهما هاتووە ، وهەركەسێك بە فەرموودەی پێغەمبەری خودا ﷺ باسی ئەوەی كردووە هەڵەی كردووە .

٢٨ . پاشان به دەستی ڕاستی دەست لـه بەردە ڕەشەكە دەدات وماچی دەكات ، وسوژدەی لـەسەر دەبات ، پێغەمبەری خودا ﷺ وعومەر وئیبن عەباس رضي الله عنهما بەوشێوەیان كردووە .

٢٩ . ئەگەر نەیتوانی ماچی بكات ، به دەستی دەیگرێت ، پاشان دەستی ماچ دەكات .

٣٠ . ئەگەر نەیتوانی دەستی پێدا بهێنێت ، به دەستی ئاماژەی بۆ دەکات.

٣١ . ولـه هەموو تەوافەکەیدا ئەمه ئەنجام دەدات .

٣٢ . وپاڵ پاڵێن ناکات بۆ ئەوەی بگاته بەرده ڕەشەکه ، لـەبەر ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەری خودا ﷺ که دەفەرموێت : ((يا عمرُ إنَّكَ رجلٌ قويٌّ ، فلا تؤذِ الضَّعيفَ ، وإذا أردتَ استلامَ الحجرَ ، فإنْ خَلا لك فاستلِمْهُ ، وإلّا فاستقبِلْهُ وكبِّرْ)).

واته : ئەی عومەر تۆ پیاوێکی بەهێزیت ، ئازاری کەسی لاواز مەدە ، وئەگەر ویستت دەستت بگات به بەرده ڕەشەکه ، لای چۆڵ بوو دەستی لێبده ، وئەگەر چۆڵ نەبوو ڕووی تێبکه و(الله أكبر) بخوێنه .

٣٣ . ودەست لێدانی بەرده ڕەشەکه فـەزڵێکی گـەوره هەیـه ، به بەڵگەی ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەری خودا ﷺ دەفـەرموێت :

((لَيَبعَثَنَّ اللهُ الحَجَرَ يومَ القيامَةِ ولَه عَينانِ يُبصِرُ بهما ، ولِسانٌ يَنطِقُ به ويَشهَدُ على مَنِ استَلَمه بحقٍّ)).

واتە : خودا ﷻ حەجەری ئەسوەد لە ڕۆژی قیامەتدا زیندوو دەکاتەوە وژیانی بە بەردا دەکات ، ودوو چاوی هەیە پێی دەبینێت ، وزمانێکی هەیە قسەی پێ دەکات ، وگەواهی دەدات بۆ هەرکەسێك دەستی لێدابێت بە حەق .

ودەفەرموێت : ((مسحَ الحجرِ الأسودِ ، والركنَ اليمانيِّ ، يَحُطّانِ الخطايا حطًّا)).

واتە : دەست هێنان بە بەردە ڕەشەکە ، وڕوکنی یەمانی ، تاوان دەوەرێنن وهۆکاری لێخۆشبوونن .

ودەفەرموێت : ((الحجرُ الأسودُ من الجنةِ وكان أشدَّ بياضاً من الثلجِ حتى سوَّدته خطايا أهلِ الشركِ)).

واته : بەردە ڕەشەکە لە بەهەشتەوەیە ، ولە بەفر سپی تر بوو ، هەتاکو تاوانەکانی هاوبەش بڕیاردەران ڕەشیان کردەوە .

٣٤ . پاشان تەواف بە دەوری کەعبەدا دەست پێدەکات وکەعبە دەخاتە لای چەپی ، وتەواف دەکات لە پێشی بەردە ڕەشەکەوە ، لە بەردەکەوە بۆ بەردەکە شەوتێکە ، ولە هەموو شەوتەکاندا (اظطباع)[٢] دەکات ، ولە سێ شەوتی یەکەم بە هەروەلە لە بەردە ڕەشەکەوە بۆ بەردە ڕەشەکە دەسوڕێتەوە ، ولە شەوتەکانی تر بە ڕۆیشتنی ئاسایی دەسوڕێتەوە .

٣٥ . ولە هەموو سوڕانەوەی تەوافەکەی دەست دەهێنێت بە ڕوکنی یەمانیدا ، وماچی ناکات ، وئەگەر نەیتوانی دەستی پێدا بهێنێت ، ئاماژە بۆ کردنی شەرعی نییە .

---

(٢) . الاضطباع : بریتییە لەوەی ئەو پارچەی بەشی سەرەوەی لاشەی پێدا دەپۆشێت بخاتە ژێر باڵی ڕاستی ، وبیگەڕێنێتەوە بۆ لای چەپی ، وشانی ڕاستی دەربخات ، وشانی چەپی دابپۆشێت ، ئەوە پێش ئەم تەوافە ودوای ئەم تەوافە بیدعەیە .

٣٦ . ولە نێوان ڕوکنی یەمانی وبەردە ڕەشەکە ئەم دوعایە دەخوێنێت : ((رَبَّنا آتِنا في الدُّنْيا حَسَنَةً وفي الآخِرَةِ حَسَنَةً ، وَقِنا عَذابَ النّارِ)).

٣٧ . وهەردوو ڕوکنە شامییەکە دەست پێدا ناهێنێت ، لەبەر ئەوەی پێغەمبەری خودا ﷺ دەستی پێدا نەهێناون .

خۆنووسان بە دیواری کەعبەوە لە نێوان ڕوکنی بەردە ڕەشەکە ودەرگای کەعبە

٣٨ . ودەتوانێت خۆی بە دیواری کەعبەوە بنوسێنێت لە نێوان ڕوکنی بەردە ڕەشەکە ودەرگای کەعبە ، وسنگ وڕوخسار وقۆڵەکانی بە دیواری کەعبەوە بنوسێنێت ، ئیبن تەیمییە دەڵێت : ئەگەر ویستی دەچێتە (الملتزم) کە نێوان بەردە ڕەشەکە ودەرگای کەعبەیە ، سنگ وڕوخسار وقۆڵەکان ولەپی دەستەکانی دەخاتە سەر دیواری کەعبە ، ودوعا دەکات ولە خودا داوای پێداویستی دەکات ، ... وهاوەڵان کاتێك دەچوونە مەککە ئەوەیان دەکرد ... وئەگەر لای دەرگاکەش بوەستێت لەوێ بپاڕێتەوە بەبێ ئەوەی خۆی بە دیواری کەعبە بنوسێنێت ئەوەش باشە ، ئەگەر ڕۆیشت ناوەستێت ولاناکاتەوە وبەرەو دواوە ناڕوات .

٣٩ . وتەواف زیکری تایبەتی نییە ، بۆی هەیە قورئان یان ئەو زیکرەی دەیەوێت بیخوێنێت ، بە بەڵگەی ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەری خودا ﷺ کە دەفەرموێت : ((**الطوافُ بالبيتِ صلاةٌ ، ولكِنَّ اللهَ أحلَّ فيه النطق ، فمَنْ نطقَ فلا يَنطِقُ إلّا بخيرٍ**)) **وفي رواية :** ((**فأقِلُّوا فيهِ الكلامَ**)).

واتە : تەوافی کەعبە نوێژە ، بەڵام خودا قسەکردنی تێدا حەڵاڵ کردووە ، هەرکەسێك قسەی کرد باجگە لە قسەی خێر نەکات ، ولە ڕیوایەتێکدا : قسەی کەمی تێدا بکەن .

٤٠ . ودروست نییە کەسێك پۆشاکی لەبەر نەبێت وڕووتبێت یان ئافرەت کە لە سوڕی مانگانەدابێت تەوافی کەعبە بکات ، بە بەڵگەی ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەری خودا ﷺ دەفەرموێت : ((**لا يَطُوفَ بالبَيْتِ عُرْيانٌ**)).

واتە: کەسێ پۆشاکی لەبەر نەبێت وڕووت بێت تەوافی کەعبە نەکات.

وئەو فەرموودەیەی کە لە عومرەی حەجی ماڵئاوایدا بە عائیشەی ﵂ فەرموو : ((**افْعَلِي كما يَفْعَلُ الحاجُّ غيرَ أَنْ لا تَطُوفي بالبَيْتِ [ولا تُصَلِّي] حتّى تَطْهُرِي**)).

واتە : هەموو ئەوەی حاجی ئەنجامی دەدات ئەنجامی بدە ، بەڵام تەوافی کەعبە ونوێژ مەکە هەتاکو لە سوڕی مانگانە پاك دەبیتەوە .

٤١ . ئەگەر شەوتی حەوتەمی کۆتایی پێهێنا ، شانی ڕاستی دادەپۆشێت ، ودەچێت بۆ لای مەقامی ئیبراهیم ، وئەم ئایەتە دەخوێنێت : ﴿وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلّٗىۖ ١٢٥﴾(البَقَرَة).

واته : لای ئەو بەردە "کە جیٚ پێی پێغەمبەر ئیبراهیمە عليه السلام وەدەچووە سەری بۆ بیناکردنی کەعبە دوای بەرزبوونەوەی دیوارەکانی" بکەنە جیٚ نوێژ .

٤٢ . ومەقام دەخاتە نێوان خۆی وکەعبەوە ولەوێدا دوو ڕکات نوێژ دەکات .

٤٣ . ولەو دوو ڕکاتەدا : ﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾ ، و﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ دەخوێنێت .

٤٤ . ونابێت کەس لە کەعبەدا بە پێش دەستی نوێژخوێندا بڕوات ، ونوێژخوێن ڕێگا نەدات لە کاتێکدا نوێژ دەکات کەس بە پێش دەستیدا بڕوات ، لەبەر گشتگیری ئەو فەرموودانەی نەهییان لەوە کردووە ، وجێگیر نەبوونی جیاکردنەوەی مزگەوتی حەرام لەو نەهییە ، بەڵکو ئەو نەهیکردنە هەموو مەککەش دەگرێتەوە .

٤٥ . پاشان ئەگەر نوێژەکەی بە کۆتا هێنا ، دەچێت بۆ لای زەمزەم وئاوی لیٚ دەخواتەوە ، ولێی دەکات بەسەریدا ، پێغەمبەری خودا ﷺ دەفەرموێت : ((ماءُ زَمْزَمَ لِما شُرِبَ له)).

واتە : ئاوی زەمزەم بۆ هەرمەبەستێك بخورێتەوە ، بەویستی خودا بۆی مەیسەر دەبێت .

ودەفەرموێت : ((إنَّها مبارَكةٌ وَهيَ طعامُ طُعمٍ [وشفاءُ سُقمٍ])).

واتە : ئاوی زەمزەم ئاوێکی موبارەکە ، خۆراکە بۆ برسی ، وچارەیە بۆ نەخۆشی .

ودەفەرموێت : ((خيرُ ماءٍ على وجهِ الأرضِ ماءُ زمزمَ ، فيه طعامٌ من الطُّعْمِ ، وشفاءٌ من السُّقْمِ)).

واته : باشترین ئاو لەسەر ڕووی زەوی ئاوی زەمزەمە ، خۆراکە بۆ برسی ، وچارەیە بۆ نەخۆشی .

٤٦ . پاشان دەگەڕێتەوە بۆ بەردە ڕەشەکە ، (الله أكبر) دەکات ودەست دەهێنێت بە بەردە ڕەشەکەدا ، بەو شێوەیەی پێشتر بە درێژی باسکرا .

هاتوچۆی نێوان سەفا ومەروە

٤٧ . پاشان دەگەڕێتەوە بۆ هاتوچۆی نێوان سەفا ومەروە ، ئەگەر نزیکبوویەوە لە سەفا ، ئەم فەرموودەیەی خودا ﷻ دەخوێنێت : ﴿إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلْمَرْوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِ ۖ فَمَنْ حَجَّ ٱلْبَيْتَ أَوِ ٱعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا ۚ وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ ٱللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾﴾(البَقَرَة) ، ودەڵێت : ((**نَبْدَأُ بِما بَدأَ اللهُ بِهِ**)).

واتە : بە دڵنیاییەوە سەفا ومەروە لە دروشمەکانی خودان هەرکەس حەجی کرد یان عومرەی کرد هیچ گوناهی ناگات بە هۆی ئەوەی کە هاتوچۆی نێوان ئەو دوو کێوە بکات کە دەکەونە ڕۆژهەڵاتی کەعبەوە ، وهەرکەس خێر وچاکەی زیاتر ئەنجام بدات خودا سوپاسی دەکات وپاداشتی بە چەند هێندە دەداتەوە ، چونکە

بێگومان خودا سوپاسگوزارە وزانایە بەو کردەوانە ؛ بەوە دەست پێدەکەین کە خودا دەستی پێکردووە .

٤٨ . پاشان بە کێوی سەفا دەست پێ دەکات ، وسەردەکەوێت بەسەریدا هەتاکو کەعبە دەبینێت .

٤٩ . ڕوو دەکاتە کەعبە ، خودا بە تاك وتەنها دادەنێت و(الله أكبر) دەخوێنێت ودەڵێت : ((اللهُ أكبرُ ، اللهُ أكبرُ ، اللهُ أكبرُ ثلاثا ، لا إله إلّا اللّهُ وحْدَهُ ، لا شَرِيكَ لَهُ ، لَهُ المُلْكُ ، ولَهُ الحَمْدُ ، يُحْيِي وُيمِيتُ ، وهُوَ عَلى كُلِّ شَيءٍ قَدِير ، لا إلهَ إلّا اللّه وحْدَهُ لا شريكَ لَهُ ، أنْجَزَ وعْدَهُ ، ونَصَرَ عَبْدَهُ ، وهَزَمَ الأحْزابَ وحْدَهُ)) ، يقول ذلك ثلاث مرات ويدعو بَيْنَ ذلِكَ .

واتە : سێ جار (الله أكبر) دەخوێنێت ، وسێ جار ئەو دوعایە دەخوێنێت ، ولە نێوان ئەوەدا دەپاڕێتەوە .

٥٠ . پاشان دادەبەزێت بۆ هاتوچۆی نێوان سەفا ومەروە ، پێغەمبەری خودا ﷺ دەفەرموێت : ((اسعوا فإنَّ اللهَ كتبَ عليْكمُ السَّعيَ)).

واتە : هاتوچۆ بکەن لە نێوان سەفا ومەروەدا ، چونکە بێگومان خودا ﷻ ئەوەی لەسەر فەرز کردوون .

٥١ . بە ڕۆیشتن دەڕوات هەتاکو دەگاتە ئەو نیشانەیەی لای ڕاست وچەپەوە دانراوە کە ناسراوە بە (میلە سەوزەکە) ، پاشان بە خێرایی دەڕوات هەتاکو دەگاتە ئەو نیشانەی دوای ئەوە دانراوە ، لەسەردەمی پێغەمبەری خودا ﷺ شیوێکی فراوان بوو وردە بەرد وزیخی تێدابوو ، ودەفەرموێت : ((لا يُقْطَعُ الأَبْطَحُ إلّا شَدًّا)) .

واتە : پانتایی ئەو شیوە بە ڕاکردن نەبێت نابڕێت .

پاشان به ڕۆیشتن دەڕوات هەتاکو دەگاتە مەروە وسەردەکەوێت بەسەریدا ، وئەوەی لەسەر سەفا ئەنجامیدا لەسەر مەروەش دووبارەی دەکاتەوە ، لە ڕووکردنە قیبلە و(الله أکبر) وبە تاك وتەنها دانانی خودا ودوعا کردن ، وئەمە شەوتێکە .

٥٢ . پاشان دەگەڕێتەوە هەتاکو سەردەکەوێت بەسەر سەفادا ، دەڕوات لەو شوێنانەی شوێنی ڕۆیشتنە ، وڕا دەکات لەو شوێنانەی شوێنی ڕاکردنە ، وئەمە شەوتی دووەمە .

٥٣ . پاشان دەگەڕێتەوە بۆ مەڕوە ، وبەو شێوەیە هەتاکو حەوت شەوت تەواو دەکات ، کە کۆتاییەکەی لەسەر مەروەیە .

٥٤ . ودروستە هاتوچۆ بکات لە نێوانیاندا بە سواری ، وپێغەمبەری خودا ﷺ پیادەیی پێی خۆش بووە .

٥٥ . ئەگەر پاڕایەوە بەم نزایە : (ربِّ اغفِرْ وارْحَمْ وأنت

الأعَزُّ الأكرمُ) ، لـه كاتی هاتوچۆی نێوان سەفا ومەروە ئاساییە ، لەبەر جێگیر بوونی لـه کۆمەڵێك لـه سەلەفەوە .

٥٦ . ئەگەر شەوتی حەوتەمی لەسەر مەروە کۆتایی پێهێنا ، سەری دەتاشێت یان قژی کورت دەکاتەوە ، بەوەش عومرەکەی کۆتایی دێت ، وهەموو ئەوەی بە هۆی ئیحرامەوە لەسەری حەرام بوو بۆی حەڵاڵ دەبێتەوە .

سەرتاشین یان کورت کردنەوەی

٥٧ . پاشان هەموو سەری دەتاشێت یان کورتی دەکاتەوە ، ویەکەمیان باشترە ، بە بەڵگەی ئەو فەرموودەیەی کە پێغەمبەری خودا ﷺ دەفەرموێت : ((اللَّهُمَّ ارْحَمِ المُحَلِّقِينَ ؛ قالوا : والْمُقَصِّرِينَ يا رَسولَ اللهِ ، قالَ : اللَّهُمَّ ارْحَمِ المُحَلِّقِينَ ؛ قالوا : والْمُقَصِّرِينَ يا رَسولَ اللهِ ، [فَلَمّا كانَتِ الرّابِعَةُ ، قالَ : والْمُقَصِّرِينَ])).

واتە : پەروەردگارا ڕەحم بەوکەسانە بکە کە سەریان دەتاشن ، گوتیان : ئەوانەش قژیان کورت دەکەنەوە ئەی پێغەمبەری خودا ؟ ، فەرمووی : پەروەردگارا ڕەحم بەوکەسانە بکە کە سەریان دەتاشن ، گوتیان : ئەوانەش قژیان کورت دەکەنەوە ئەی پێغەمبەری خودا ؟ لە جاری چوارەمدا فەرمووی : وئەوانەشی کە قژیان کورت دەکەنەوە .

٥٨ . وسوننەتە سەرتاشەکە بە لای ڕاستی سەری ئەو کەسە دەست پێ بکات کە سەری دەتاشێت ، ئەوە لە فەرموودەی ئەنەسدا رضي الله عنه هاتووە .

٥٩ . وسەرتاشین تایبەتە بە پیاوانەوە وئافرەتان ناگرێتەوە ، بەڵکو ئافرەتان پێویستە لەسەریان قژیان کورت بکەنەوە ، بە بەڵگەی ئەو فەرموودەی پێغەمبەری خودا ﷺ کە دەفەرموێت : ((ليس على النِّساءِ الحَلْقُ ؛ إنَّما على النِّساءِ التَّقصيرُ)).

واتە : ئافرەتان سەرتاشینیان لەسەر نییە ، بەڵکو کورت کردنەوەی قژیان لەسەرە ؛ قژی کۆ دەکاتەوە وبە ئەندازەی سەرپەنجەیەکی لێ کورت دەکاتەوە .

٦٠ . ولە مەککە دەمێنێتەوە چەند خودا بۆی نوسیبێت ، وباپێداگربێت لەسەر بەجێهێنانی نوێژ بە کۆمەڵ ، بە تایبەت لە مزگەوتی حەرام ، لەبەر ئەو فەرموودەی پێغەمبەری خودا ﷺ کە فەرموێت : ((صَلاةٌ في مَسْجِدِي أَفْضَلُ مِن أَلْفِ صَلاةٍ فِيما

سِواهُ ، إلّا المَسْجِدَ الحَرامَ ، وصلاةٌ في المسجدِ الحرامِ أفضلُ من مئةِ ألفِ صلاةٍ فيما سواه)).

واتە : نوێژێك لە مزگەوتەكەم باشترە لە هەزار نوێژ لە مزگەوتەكانی تر جگە لە مزگەوتی حەرام ، ونوێژێك لە مزگەوتی حەرام باشترە لە سەد هەزار نوێژی مزگەوتەكانی تر .

٦١ . وزۆر تەواف ونوێژ دەكات هەركاتێك لە شەو یان ڕۆژ ویستی ، ولەبەر ئەو فەرموودەیەی كە پێغەمبەری خودا ﷺ دەربارەی ڕوكنی بەردە ڕەشەكە وڕوكنی یەمانی كە دەفەرموێت : ((مسحهما يحط الخطايا ، ومن طاف بالبيت لم يرفع قدما ولم يضع قدما إلا كتب الله له حسنة وحط عنه خطيئة وكتب له درجة ، ومن أحصى أسبوعا كان كعتق رقبة)).

واتە : دەستهێنان بە ڕوكنی بەردە ڕەشەكە وڕوكنی یەمانی ، تاوانەكان دەوەرێنن ، وهەركەسێك تەواف بە دەوری كەعبەدا

بكات ، پێیەك بەرز ناكاتەوە ، وپێیەك دانانێت ، ئیللا خودا چاكەیەكی بۆ دەنوسێت ، وتاوانێكی لەسەر دەسڕێتەوە ، وپلەیەكی بۆ دەنوسێت ، وهەركەسێك حەفتەیەك تەواف بكات وەك ئازاد كردنی بەندەیەك وایە .

ودەفەرموێت : ((يا بَنِي عَبْدِ مناف ، لا تَمْنَعُوا أحَدًا طافَ بِهَذا البَيْتِ وصلى أيَّة ساعَةٍ شاءَ ، مِن لَيْلٍ أوْ نَهارٍ)).

واتە : ئەی نەوەكانی عەبدی مەناف ، ڕێگری لە هیچ كەسێك مەكەن كە تەوافی ئەمماڵە بكات ، وهەركاتێك بیەوێت نوێژ بكات ، لە شەو یان ڕۆژ .

٦٢ . ئەگەر تەوافی كۆتایی پێهێنا ولە مزگەوت دەرچوو ، پێی چەپی پێش دەخات ، ودەڵێت : ((اللَّهمَّ صلِّ على محمَّدٍ وسلَّم ، اللَّهُمَّ إنِّ أسْأَلُكَ مِن فَضْلِكَ)).

٦٣ . وبۆی هەیە ئەوەندەی دەتوانێت ئاوی زەمزەم بۆ تەبەڕوك

لەگەڵ خۆیدا بباتەوە ، چونکە : ((**كانَ رسولُ اللهِ ﷺ يحمله في الأداوي والقِرَبِ ، وكان يَصُبُّ على المَرْضى ويَسقيهم**)) .

واتە : پێغەمبەری خودا ﷺ لە قاپی لە چەرم دروستکراو ومەشکەدا ئاوی زەمزەمی لەگەڵ خۆی هەڵدەگرت ، دەیکرد بەسەر نەخۆشدا وپێیدەدان لێی بخۆنەوە .

بەڵکو : ((**كان يرسل وهو بالمدينة قبل أن تفتح مكة إلى سهيل بن عمرو ؛ أن : أهد لنا من ماء زمزم ، ولا تترك ؛ فيبعث إليه بمزادتين**)).

واتە : پێغەمبەری خودا ﷺ لە مەدینە پێش ئەوەی مەککە فەتح بکرێت پەیامی دەنارد بۆ سوهەیلی کوڕی عەمر دەیفەرموو : ئاوی زەمزەممان بە دیاری بۆ بنێرە ولەسەر ئەوە بەردەوامبە ، سوهەیل : دوو مەشکە ئاوی زەمزەمی بۆ نارد .

ناوەڕۆک

